

Pla Docent

1. Dades descriptives de l'assignatura

- **Nom de l'assignatura:** Dret Penal. Part General
- **Curs Acadèmic:** 2012/13 **Curs:** 2on **Trimestre:** 1er – 2on
- **Titulació / Estudis:** Dret **Codi**
assignatura: 20.990
- **Nombre de crèdits ECTS:** 9 **Hores dedicació estudiant:** 225
- **Llengua o llengües de docència:** català / castellà
- **Professorat:** M. Teresa Castiñeira, Ramon Ragués, Ricardo Robles, Yamila Fakhouri

2. Presentació de l'assignatura

El Dret penal és la branca de l'ordenament jurídic que té major incidència en la pràctica en els drets fonamental dels ciutadans. El poder punitiu de l'Estat neix de la necessitat de protecció de la convivència social i dels drets més bàsics davant dels atacs més greus contra els béns jurídics individuals i col·lectius més importants.

A l'assignatura Dret Penal Part General, amb una durada de dos trimestres acadèmics, s'estudien els fonaments del Dret penal (la legitimació de la intervenció penal i els seus límits) així com, de manera especialment àmplia, els fonaments de la responsabilitat penal (la teoria del delictes), és a dir, els requisits que ha de mostrar una conducta per a ser penalment rellevant (antijuricitat) i per poder ser personalment imputada al subjecte que la realitza (culpabilitat). Tanmateix s'estudien els elements del procés que condueix a la concreta imposició d'una sanció penal (determinació de la pena) així com el sistema de penes i mesures de seguretat vigent al Codi penal espanyol.

Aquesta assignatura ha de permetre a l'alumne abordar tots els problemes que, en general i per a tota mena de delictes, planteja la imputació de responsabilitat penal. Però, a la vegada, té una funció introductòria dels

delictes en concret, donat que, en bona part, l'estudi dels delictes en particular no suposa sinó una aplicació concreta dels problemes i pautes interpretatives fixades a la part general. Els delictes en concret seran estudiats a l'assignatura Dret Penal Part especial.

3. Competències a assolir en l'assignatura

1. Competències generals:

1.1 Competències instrumentals

- Capacitat d'anàlisi i síntesi
- Comunicació oral i escrita en la pròpia llengua
- Capacitat d'organització i planificació
- Capacitat de gestió de la informació
- Capacitat d'argumentació
- Capacitat d'interpretació de les normes penals
- Capacitat de resoldre casos pràctics d'acord amb el Dret Penal vigent

1.2 Competències sistèmiques

- Aprendre a analitzar críticament la dimensió ètica i política de les institucions i dels problemes i les solucions jurídiques.
- Aprendre a treballar de manera autònoma.

1.3 Competències interpersonals

- Capacitat d'expressar opinions en públic amb una argumentació jurídica ordenada i comprensible.
- Capacitat de debatre.

2. Competències específiques:

- Conèixer i comprendre les categories de la teoria jurídica del delictes.
- Valorar la importància del Dret Penal com a sistema regulador de les relacions socials
- Buscar, seleccionar, analitzar i sintetitzar la informació jurídicament rellevant per a la imputació de responsabilitat penal.

4. Continguts

Tema 1. Concepte i finalitats del dret penal

1.1. Concepte de dret penal. Elements de la definició de dret penal: delictes, penes i

mesures de seguretat.

1.2. Teories retributives i teories preventives en la fonamentació del *ius puniendi*.

1.3. Els principis de garantia del *ius puniendi*.

Tema 2. El sistema de penes en el Codi Penal espanyol

2.1. Introducció al sistema de penes al Codi Penal. Classes de penes.

2.2. Penes privatives de llibertat. Formes substitutives.

2.3. Execució de les penes privatives de llibertat: dret penitenciari

2.4. La pena de multa.

2.5. Penes privatives de drets.

Tema 3. Altres conseqüències jurídiques del delictes

3.1. Les mesures de seguretat. Règim legal.

3.2. Les conseqüències accessòries.

3.3. Les causes d'extinció de la responsabilitat criminal.

3.4. La responsabilitat civil derivada de delictes.

Tema 4. Introducció a la teoria del delictes

4.1. Introducció a la teoria del delictes. Relació amb les finalitats del dret penal i amb les normes jurídico-penals.

4.2. Significat i fases de desenvolupament de la teoria del delictes.

4.3. L'antijuricitat. Aspecte formal i aspecte material; aspecte objectiu i aspecte subjectiu.

4.4. La culpabilitat. Significat i elements. La punibilitat.

Tema 5. La conducta humana com a requisit del delictes

5.1. Elements del concepte jurídico-penal d'acció.

5.2. Força irresistible, actes reflexos, inconsciència.

5.3. La doctrina de *l'actio libera in causa*.

5.4. La responsabilitat penal de les persones jurídiques.

Tema 6. El tipus objectiu

6.1. Classes de tipus.

6.2. Doctrines de la causalitat.

6.3. Criteris d'imputació objectiva.

Tema 7. El tipus subjectiu dolós

7.1. El dol: concepte i classes.

7.2. Els elements subjectius del tipus.

Tema 8. La imprudència

8.1. Concepte d'imprudència i classes.

8.2. Regulació legal.

8.3. Imputació objectiva.

8.4. L'error de tipus. La preterintencionalitat.

Tema 9. El tipus de realització imperfecta

9.1. Fases de *l'iter criminis*. Actes preparatoris punibles.

9.2. La temptativa: concepte i classes.

9.3. El desistiment voluntari.

9.4. La consumació del delictes.

Tema 10. El tipus d'omissió

10.1. Concepte i classes d'omissió.

10.2. El tipus d'omissió pura.

10.3. La comissió per ommissió.

Tema 11. Els tipus d'autoria i de participació

11.1. La intervenció en el delictes. El concepte d'autor.

11.2. Autoria directa, coautoría, autoría mediata.

11.3. Principis generals de la participació punible.

11.4. Inducció, cooperació necessària i complicitat.

11.5. Problemes particulars: participació en delictes especials i en els delictes imprudents.

Tema 12. Les causes de justificació: teoria general

12.1. Doctrina general de la justificació. Atipicitat i exclusió de l'antijuricitat. Efectes de la justificació.

12.2. Justificació completa i justificació incompleta; justificació real i justificació putativa.

12.3. L'element subjectiu de justificació.

Tema 13. Legítima defensa. Estat de necessitat

13.1. La legítima defensa: fonaments i requisits.

13.2. L'estat de necessitat: naturalesa, classes i requisits.

Tema 14. Compliment d'un deure i exercici d'un dret. Consentiment

14.1. Drets i deures justificants.

14.2. La problemàtica jurídic-penal del consentiment.

Tema 15. Culpabilitat. Causes d'exclusió (I)

15.1. Culpabilitat: fonaments i causes d'exclusió.

15.2. La inimputabilitat i les seves formes: anomalies i alteracions psíquiques, intoxicació, alteració de la percepció, minoria d'edat.

15.3. La responsabilitat penal del menor.

Tema 16. Culpabilitat. Causes d'exclusió (II)

16.1. Causes d'inexigibilitat. La por insuperable.

16.2. El desconeixement de l'antijuricitat: l'error de prohibició.

Tema 17. La punibilitat. Circumstàncies modificatives

17.1. Introducció: la discutida categoria de la punibilitat.

17.2. Condicions objectives de punibilitat, causes personals d'exclusió de la pena i condicions de procedibilitat.

17.3. Teoria general de les circumstàncies. Error. Comunicabilitat.

17.4. Les circumstàncies modificatives en concret.

Tema 18. El concurs

18.1. Concurs de lleis.

18.2. Concurs de delictes.

18.3. La continuïtat delictiva.

Tema 19. La determinació de la pena

19.1. La determinació legal de la pena.

19.2. La determinació judicial i en execució de la pena.

19.3. Problemes particulars: la determinació de la pena de multa.

5. Avaluació

1. La **nota final** de l'assignatura s'obté a partir de dos paràmetres: nota de curs (30%) i examen final (70 %). Tanmateix l'assignatura no es pot aprovar si no s'obté, com a mínim, un quatre en l'examen final. Si la nota de curs no arriba a cinc, la nota d'examen esdevindrà la nota final de l'assignatura (100%). Als efectes de calcular la nota final de l'assignatura, el percentatge que representa la nota de curs només es tindrà en compte quan així es beneficiï a l'alumne/a.
2. Al llarg del curs i dins del marc de les sessions de subgrup es duran a terme **quatre** proves, la mitjana de les quals donarà lloc a la **nota de curs**, que es podrà modificar a partir de les intervencions orals a classe. Per poder obtenir la nota de curs **cal assistir a dotze sessions de subgrup**. Qui justificadament hagi de faltar a més sessions caldrà que ho comuniqui amb la màxima anticipació possible al responsable del subgrup per tal de preveure un sistema alternatiu de recuperació de la sessió.
3. La **nota de l'examen final** s'obté a partir de quatre preguntes teòriques (50%) i la resolució d'un cas pràctic (50%). Per poder aprovar l'examen final cal que s'obtingui, com a mínim, un quatre en cadascuna de les dues parts de l'examen.
4. Per a la **resolució del cas pràctic** de l'examen final es podrà fer ús del Codi Penal. Per contra, a la resolució de les preguntes teòriques de l'examen final no es podrà utilitzar cap mena de material.
5. L'**ús de mitjans il·límits de còpia** durant l'examen suposa l'anul·lació de la prova i, per tant, el suspens de l'assignatura. La mateixa conducta durant les sessions de subgrup comportarà l'anul·lació de la nota de curs i la prova final serà oral.
6. Les **errades greus d'ortografia o de morfosintaxi** implicaran una penalització de fins a 3 punts en les notes de proves i exàmens.
7. A la **convocatòria de setembre** no es tindrà en compte la nota de curs.

6. Bibliografia i recursos didàctics

• Bibliografia bàsica

- a) Textos legislatius. Codi Penal actualitzat a setembre de 2010 que incorpori la LO 5/2010 (imprescindible).
- b) Textos acadèmics: MIR PUIG, *Derecho penal. Parte general*, adaptat a la LO 5/2010 (pendent de publicació).

• Bibliografia complementària

CEREZO MIR, J. *Curso de Derecho Penal Español*. Parte general I. Introducción. 6a. ed. Madrid: Tecnos, 2004; Parte general II. Teoría jurídica del delito /1. 6a. ed. Madrid: Tecnos, 1998; Parte general III. Teoría jurídica del delito /2. Madrid: Tecnos, 2001.

COBO DEL ROSAL, M. / VIVES ANTÓN, T. S. *Derecho penal. Parte general*. 5.ª. ed. València: Tirant lo Blanch, 1999.

JAKOBS, G. *Derecho penal. Parte general. Fundamentos y teoría de la imputación*. 2a. ed. Madrid: Marcial Pons, 1997. [Traducció de J. Cuello Contreras i J. L. Serrano González de Murillo].

JESCHECK, H.H., *Tratado de derecho penal. Parte general*. 5a. ed. Granada: Comares, 2003. [Trad de M. Olmedo Cardenete]. [Traducció de la 3a. ed. a càrrec de S. Mir Puig i F. Muñoz Conde].

LUZÓN PEÑA, D. M., *Curso de Derecho Penal. Parte general I*. Madrid: Universitas, 1996.

MUÑOZ CONDE, F. / GARCÍA ARÁN, M. *Derecho penal. Parte general*. 8.ª ed. València: Tirant lo Blanch, 2010.

ROXIN, C. *Derecho penal. Tomo I. Fundamentos. La estructura de la teoría del delito*. Madrid: Civitas, 2003. [Traducción de D. M. Luzón Peña, M. Díaz y García Conlledo i J. de Vicente Remensal].

SILVA SÁNCHEZ, J. M. *Aproximación al derecho penal contemporáneo*. Barcelona: J. M. Bosch, 1992.

● Recursos didàctics

Dossier de casos i de jurisprudència preparats pels professors, de publicació setmanal a l'aula global.

7. Metodologia

1. L'**assignatura** es compon de **sessions plenàries** per a tot el grup i de sessions en dos **subgrups**.

2. Les **sessions plenàries** tenen contingut teòric i en elles el professor explicarà el temes corresponents del programa, prèvia lectura per part dels alumnes dels textos recomanats.

3. Com a regla general, les **sessions de subgrup** es dedicaran a l'aprenentatge de la resolució de casos pràctics i a l'avaluació continuada de l'assignatura. Aquestes sessions caldrà preparar-les prèviament amb el dossier de materials corresponents i les lectures recomanades.

4. L'assignatura consta de **9 crèdits ECTS**, que equivalen a **225 hores de volum** total de treball de l'estudiant (25 hores per crèdit ECTS) d'acord amb la següent distribució horària:

a) Hores de **treball presencial**

46 hores de participació en classe teòrica de grup.

28 hores de participació en activitats en subgrup.

2 hores per a la prova final.

b) Hores de **treball dirigit**

1 hora lectura del pla docent

46 hores d'activitats programades prèvies a les classes de grup.

56 hores d'activitats programades prèvies a les activitats en subgrup.

c) Hores de **treball autònom**

46 hores de lectura del manual i estudi personal.

8. Programació d'activitats

Plenari 1

Tema 1: Introducció al Dret Penal. Concepte i finalitats del Dret penal.

Plenari 2

Tema 1: Els principis de garantia del ius puniendi

Plenari 3

Tema 2: El sistema de penes

Plenari 4

Tema 3: Altres conseqüències jurídiques del delictes

Subgrup 1

Tema 1: casos pràctics

Plenari 5

Tema 4: Introducció a la teoria del delictes

Plenari 6

Tema 5: La conducta humana

Subgrup 2

Temes 2-3: casos pràctics

Plenari 7

Tema 6: El tipus objectiu (I)

Plenari 8

Tema 6: El tipus objectiu (II)

Subgrup 3

Tema 5: casos pràctics

Plenari 9

Tema 7: El tipus subjectiu dolós

Subgrup 4

Tema 6: casos pràctics (I)

Subgrup 5

Tema 6: casos pràctics (II)

Plenari 10

Tema 8: La imprudència

Subgrup 6

Tema 7: casos pràctics

Plenari 11

Tema 9: Els tipus de realització imperfecta

Subgrup 7

Tema 8: casos pràctics

Plenari 12

Tema 10: El tipus d'omissió (I)

Subgrup 8

Tema 9: casos pràctics

Plenari 13

Tema 10: El tipus d'omissió (II)

Plenari 14

Tema 11: Els tipus d'autoria i participació (I)

Plenari 15

Tema 11: Els tipus d'autoria i participació (II)

Plenari 16

Tema 12: Les causes de justificació. Teoria general

Plenari 17

Tema 13: La legítima defensa i l'estat de necessitat

Plenari 18

Tema 14: Altres causes de justificació

Subgrup 9

Tema 10: casos pràctics

Subgrup 10

Tema 11: casos pràctics (I)

Plenari 19

Tema 15: La culpabilitat. Causes d'exclusió (I)

Plenari 20

Temes 16-17: La culpabilitat i causes d'exclusió (II). La punibilitat

Subgrup 11

Tema 11: casos pràctics (II)

Subgrup 12

Temes 15-16: casos pràctics

Plenari 21

Tema 17: Les circumstàncies modificatives de la responsabilitat penal

Plenari 22

Tema 18: Els concursos

Subgrup 13

Temes 17-18: casos

Plenari 23

Tema 19: La determinació de la pena

Subgrup 14

Tema 19: casos

